

Regionstyrelsen §§ 141-153

Tid: 2016-10-25, kl 13:00-15:55

Plats: Regionens Hus, sal A

§ 152 **Program för hållbar utveckling i region Jönköpings län 2017-2020**

Diarienummer: RJL 2016/2818

Beslut

Regionstyrelsen föreslår regionfullmäktige

1. Anta program för hållbar utveckling i Region Jönköpings län 2017-2020 med justering av sidan 13,
2. Avsätta 30 miljoner kronor under 2017-2020 till investeringar för att våra fastigheter ska producera 3 GWh förnyelsebar energi.

Reservationer

Vänsterpartiet reserverar sig till förmån för eget förslag med instämmande av Socialdemokraterna och Miljöpartiet.

Sammanfattning

Förslag till nytt program för hållbar utveckling 2017-2020 har arbetats fram tillsammans med medarbetare, en referensgrupp samt synpunkter från länets klimatråd och kommuner. Programmet syftar till att visa hur vi ska arbeta för att på ett långsiktigt hållbart sätt nå vår vision ” För ett bra liv i en attraktiv region”.

Beslutsunderlag

- Protokollsutdrag från TIM 2016-10-11
- Tjänsteskrivelse daterad 2016-09-27
- Program för hållbar utveckling 2017-2020

Yrkanden/förslag till beslut på sammanträde

Annica Nordqvist yrkar på ändring av texten i Hållbarhetsprogrammet sidan 13, första meningen till att lyda: *För att de mål som finns i hållbarhetsprogrammet ska kunna uppnås införlivas arbetet i budgetprocessen och följs upp.*

Mikael Ekvall yrkar bifall till föreliggande förslag och Annica Nordqvist yrkande samt yrkar även på att ”Klimatsmart” stryks i dokumentet och att man enbart använder ”Hållbar utveckling” eller annan definierbar term.

Regionstyrelsen §§ 141-153

Tid: 2016-10-25, kl 13:00-15:55

Carina Ödebrink instämmer i Mikael Ekvalls yrkande.

Rune Backlund och Thomas Erazim yrkar bifall till föreliggande förslag och till Annica Nordqvist yrkande. Rune Backlund yrkar avslag på Mikael Ekvalls yrkande om ändring av "Klimatsmart".

Beslutsgång

På ordförandes fråga bifaller styrelsen programmet för Hållbar utveckling med Annica Nordqvists förslag till ändring.

På ordförandes fråga avslår styrelsen Mikael Ekvalls yrkande om att stryka ordet "Klimatsmart".

Beslutet skickas till
Regionfullmäktige

Vid protokollet

Siw Kullberg

Justeras

Malin Wengholm
Ordförande

Jeanette Söderström

Rätt utdraget,
Intygar

Lena Sandqvist

Nämnd för Trafik, infrastruktur och miljö §§ 82-94

Tid: 2016-10-11 kl.10.00–16.30

Plats: Regionens hus, sal A

§89 **Program för hållbar utveckling i region Jönköpings län 2017-2020**

Diarienummer: RJL 2016/2818

Beslut

Nämnden beslutar att

1. Föreslå regionstyrelsen att föreslå regionfullmäktige att anta program för hållbar utveckling i Region Jönköpings län 2017-2020
2. Föreslår regionstyrelsen att föreslå regionfullmäktige att avsätta 30 miljoner kronor under 2017-2020 till investeringar för att våra fastigheter ska producera 3 GWh förnyelsebar energi.
3. Regionledningskontoret ges i uppdrag att göra en språklig bearbetning och justeringar i texten med anledning av synpunkter och förslag som framfördes under behandlingen i nämnden.

Sammanfattning

Förslag till nytt program för hållbar utveckling 2017-2020 har arbetats fram tillsammans med medarbetare, en referensgrupp samt synpunkter från länets klimatråd och kommuner. Programmet syftar till att visa hur vi ska arbeta för att på ett långsiktigt hållbart sätt nå vår vision ” För ett bra liv i en attraktiv region”.

Beslutsunderlag

- Presidiets protokollsutdrag daterad 2016-09-29
- Tjänsteskrivelse daterad 2016-09-27
- Program för hållbar utveckling 2017-2020

Yrkanden/förslag till beslut på sammanträde

Nämnden enas om justeringar och redaktionella ändringar av texten som görs av Regionledningskontoret.

**Nämnd för Trafik, infrastruktur och miljö §§
82-94**

Tid: 2016-10-11 kl.10.00–16.30

Beslutet skickas till
Regionstyrelsen

Vid protokollet

Linda Byman

Justeras

Rune Backlund
Ordförande

Irene Oskarsson

Pernilla Mårtensson

Rätt utdraget,
Intygar

Lena Sandqvist

Region Jönköpings län

Nämnden för trafik, infrastruktur och miljö

Program för hållbar utveckling i Region Jönköpings län 2017-2020

Förslag till beslut

Nämnden för trafik, infrastruktur och miljö

- föreslår regionstyrelsen att föreslå regionfullmäktige att anta program för hållbar utveckling i Region Jönköpings län 2017-2020
- föreslår regionstyrelsen att föreslå regionfullmäktige att avsätta 30 miljoner kronor under 2017-2020 till investeringar för att våra fastigheter ska producera 3 GWh förnyelsebar energi.

Sammanfattning

Förslag till nytt program för hållbar utveckling 2017-2020 har arbetats fram tillsammans med medarbetare, en referensgrupp samt synpunkter från länets klimatråd och kommuner. Programmet syftar till att visa hur vi ska arbeta för att på ett långsiktigt hållbart sätt nå vår vision ” För ett bra liv i en attraktiv region”.

Information i ärendet

Programmet har som mål att Region Jönköping till år 2020 ska ha tagit betydande steg för att säkerställa att verksamheten bedrivs i linje med en hållbar utveckling. Till år 2020 ska också arbetssätt ha utvecklats och kunskap tagits fram så att åtgärder vidtas för att på längre sikt uppnå en hållbar utveckling.

För att identifiera och beskriva vad som utmärker en hållbar region har vi deltagit i ett doktorandprojekt tillsammans med Blekinge Tekniska högskola (BTH), Institutionen för hållbar utveckling. Det innebär att vi har använt oss av en metodik som har utvecklats på BTH, för att identifiera de mål och aktiviteter som vi behöver vidta för att nå en hållbar verksamhet på lång sikt.

I arbetet har drygt 200 medarbetare i Region Jönköpings län har involverats för att ta fram förslag till åtgärder och mål.

Program omfattar regionens verksamhet men för ett framgångsrikt hållbarhetsarbete kräver samverkan med andra aktörer i länet. Därför samverkar regionen i olika forum för att hitta gemensamma lösningar på hållbarhetsutmaningarna.

Hållbarhetsarbetet omfattar de tre perspektiven sociala förhållanden, ekonomiska villkor och miljöhänsyn. Med sociala förhållanden menar vi hälsa, välbefinnande, demokrati och social rättvisa. Med ekonomiska villkor menar vi hållbar tillväxt, finansiella resurser och globalisering. Med miljöhänsyn menar vi naturresurser, klimat och biologisk mångfald. Detta tillsammans ger goda förutsättningar för utveckling med målet att skapa ett bra liv i en attraktiv region.

Inom området livsmedel görs en översyn avseende kostnadseffekter med anledning av det nya hållbarhetsprogrammet. Inom området energieffektiviseringar tas underlag för åtgärder fram och möjlighet till extern finansiering prövas. För att våra fastigheter ska producera 3 GWh förnyelsebar energi avsätts 30 miljoner kronor under programperioden.

Hållbarhetsprogrammet innehåller perspektiven sociala förhållanden, ekonomiska villkor och miljöhänsyn. Fyra framgångsfaktorer har identifierats

- Vi är klimatsmarta
- Vi använder våra resurser klokt
- Vi är socialt hållbara
- Vi bidrar till en sund livsmiljö

Förslaget har skickats för remiss till Klimatrådets medlemmar och länets kommuner samt andra organisationer.

Tidigare beslut i ärendet

Program för Hållbar utveckling – utifrån ett miljöperspektiv 2013- 2016 ,LJ 2012/1114.

Agneta Jansmyr
Regiondirektör

Mikael Söld
Miljöchef

Program för hållbar utveckling 2017–2020

Version 2016-10-17

Region Jönköpings län, Box 1024, 551 11 Jönköping

© Region Jönköpings län 2016 | www.rjl.se | Foto: Johan W Avby

Innehåll

Innehåll	3
<i>"För ett bra liv i en attraktiv region"</i>	4
Framgångsfaktorer för att nå vår vision	5
Region Jönköpings läns policy för hållbar utveckling	7
Så arbetar vi för att bli hållbara	8
Så styr vi mot visionen	9
Styrande dokument och verktyg	11
Arbetet med hållbarhetsprogrammet under programperioden	13
Framgångsfaktor: Vi är klimatsmarta	14
Nuläge 2016	14
Mål år 2020	15
Nuläge 2016	16
Mål 2020	17
Framgångsfaktor: Vi är socialt hållbara	18
Nuläge 2016	18
Framgångsfaktor: Vi bidrar till en sund livsmiljö	21
Inriktning	22

”För ett bra liv i en attraktiv region”

Region Jönköpings län arbetar för en hållbar utveckling som är hälsofrämjande och jämlik med barnens bästa i centrum. Vårt program för hållbar utveckling syftar till att visa hur vi ska arbeta för att på ett långsiktigt hållbart sätt nå vår vision ”För ett bra liv i en attraktiv region”.

I programmet formulerar vi målet att vi till år 2020 ska ha tagit betydande steg för att vår verksamhet bedrivs i linje med en hållbar utveckling. Till år 2020 ska vi också ha utvecklat arbetssätt och tagit fram kunskap som gör att vi kan arbeta med åtgärder för en hållbar utveckling på lång sikt.

Detta program omfattar Region Jönköpings läns verksamhet men för ett framgångsrikt hållbarhetsarbete krävs samverkan med andra aktörer i länet och med Energikontor Norra Småland, som är en del i regionen. Ett aktivt och tydligt samarbete med det civila samhället är viktigt liksom den samverkan som sker med kommuner och statliga myndigheter i hållbarhetsarbetet.

Vårt hållbarhetsarbete omfattar de tre välkända perspektiven; sociala förhållanden, ekonomiska villkor och miljöhänsyn. Region Jönköpings län har anammat en principiell definition av socio-ekologisk hållbarhet som innefattar dessa perspektiv. I den metodik vi använder kommer det ekonomiska perspektivet in som ett verktyg. Med begreppet hållbarhet menar vi bland annat hälsa, välstånd, demokrati, social rättvisa, tillgång till kultur, hållbar tillväxt, globalisering, naturresurser, klimat och biologisk mångfald.

Framgångsfaktorer för att nå vår vision

För att identifiera och beskriva vad som utmärker en hållbar region deltar vi i ett doktorandprojekt tillsammans med Blekinge Tekniska högskola (BTH), Institutionen för strategisk hållbar utveckling. De mål och åtgärder som finns med i programmet och som vi behöver vidta för att nå en hållbar organisation på lång sikt har tagits fram med stöd av den metodik BTH utvecklat från Naturliga steget¹.

Metoden innebär att aktörerna tillsammans skapar en vision av en hållbar organisation i en hållbar värld (som definieras av vetenskapligt framtagna principer för ekologisk och social hållbarhet). Därefter görs en nulägesanalys som jämförs med visionen i syfte att identifiera organisationens utmaningar och styrkor inför det kommande förändringsarbetet. Idéer för möjliga åtgärder som kan vidtas för nå den hållbara visionen, identifieras. Utifrån detta görs en strategisk plan för hur organisationen ska ta sig från nuläget till den hållbara visionen på ett ekonomiskt bärkraftigt sätt²

Drygt 200 medarbetare i Region Jönköpings län har involverats för att ta fram förslag till åtgärder och mål. Det har resulterat i över 800 förslag på vad vi bör arbeta med för att bli en hållbar organisation.

I programmet hänvisas i många fall till annat arbete i regionen som är i enlighet med programmet. Programperiodens mål blir en vägvisare åt vilket håll verksamheten ska röra sig och delmål i arbetet med att nå en hållbar verksamhet. Kommande hållbarhetsprogram kommer fortsätta mot visionen av en hållbar region.

Vision, värderingar och utgångspunkter är grunden för arbetet med att formulera mål, framgångsfaktorer och mätetal, samt handlingsplaner för förbättring och utveckling inom våra olika verksamhetsområden. Målen ska vara så konkreta att de kan brytas ned till den nivå där de ska genomföras.

¹ Det Naturliga Steget, en ideell förening som arbetar för hållbar utveckling, har tagit fram fyra hållbarhetsprinciper: I det hållbara samhället, utsätts inte naturen för systematisk:

²För en mer omfattande beskrivning av metodiken och exempelvis de nämnda hållbarhetsprinciperna och de strategiska riktlinjerna hänvisar vi till en artikel av Broman och Robèrt (2016) Broman, G.I. and Robèrt, K.-H., 2016. A framework for strategic sustainable development, Journal of Cleaner Production,

Hållbarhetsprinciperna enligt det naturliga steget har använts som utgångspunkt i visionsarbetet och inspirerat till fyra framgångsfaktorer anpassade till vårt arbetssätt för att nå visionen "För ett bra liv i en attraktiv region":

- Vi är klimatsmarta
- Vi använder våra resurser klokt
- Vi är socialt hållbara
- Vi bidrar till en sund livsmiljö

Framgångsfaktorerna täcker i helheten i begreppet hållbarhet och utifrån dessa har vi prioriterat mål, inriktningar och åtgärder. Prioriteringarna har vi gjort utifrån vad vi som organisation kan påverka, och vad som får mest effekt. Utöver dessa mål och åtgärder finns även andra mål i verksamheten som bidrar till regionens hållbarhetsarbete.

Region Jönköpings läns policy för hållbar utveckling

Region Jönköpings län ska med god hushållning, ändamålsenligt och kostnadseffektivt bedriva verksamheten för att nå hållbar utveckling utifrån sociala, miljömässiga och ekonomiska perspektiv. Vårt mål är att uppfylla visionen För ett bra liv i en attraktiv region.

Vi tar ett samhällsansvar, uppmärksammar och kommunicerar sambanden mellan människors hälsa och yttre miljö för att främja folkhälsa, god vård och regional utveckling.

Vi utvidgar samverkan med andra miljöaktörer inom länet för att förstärka miljöarbetet, och vi utökar samverkan inom forskning och utbildning för att ligga i framkant inom det miljömedicinska området.

Vi uppfyller kraven i miljölagstiftning och andra krav samt väljer produkter, utrustning och tjänster som ger minsta möjliga hälso- och miljöbelastning.

Vi uppmuntrar till ständiga förbättringar och säkerställer hög kompetens hos medarbetarna utifrån ett hållbarhetsperspektiv.

Så arbetar vi för att bli hållbara

Regionfullmäktige fastställer hållbarhetsprogrammet för perioden 2017–2020 samt avsätter medel för genomförandet av programmet i samband med budget och verksamhetsplan med flerårsplan.

Programmet följs upp i samband med delårsrapporter och årsredovisning. Uppföljning ska ske också i form av årliga hållbarhetsredovisningar, som en del av årsredovisningen, enligt standarden för Global Reporting Initiativ (GRI)⁴.

Regionstyrelsen är regionens verkställande organ, som leder och samordnar verksamheten samt regelbundet följer upp att policy och handlingsplaner verkställs i alla verksamheter och återrapporteras till regionfullmäktige.

Regiondirektören ansvarar för att programmet genomförs och har Region Jönköpings läns miljöchef som stöd i arbetet.

Programmets åtgärder ska genomföras där vi har en betydande påverkan för en hållbar utveckling; som samhällsaktör, finansiär, i den egna verksamheten och som delägare i bolag.

Programmet omfattar alla verksamheter som är finansierade av Region Jönköpings län. Varje verksamhet har ett ansvar för att arbeta med programmet utifrån regelverk och sin egen verksamhetsstyrning.

Det innebär att varje chef och medarbetare har ett ansvar inom sitt ordinarie ansvarsområde för att genomföra hållbarhetsprogrammet och att arbetet följer linjeorganisationen.

⁴ GRI är en icke vinstdrivande organisation som arbetar för hållbarhet ur alla tre perspektiven, socialt, ekonomiskt och miljömässigt. Fokus ligger på att tillhandahålla ett ramverk för hållbar redovisning för företag och andra organisationer där målet för arbetet är en globalt hållbar ekonomi.

Så styr vi mot visionen

Utgångspunkten för Region Jönköpings läns styrning är att uppnå god hushållning. En väl förankrad budget- och verksamhetsplan med flerårsplan samt tydliga ansvar och befogenheter i organisationen är våra viktigaste styrmedel.

Region Jönköpings läns program för hållbar utveckling är en naturlig del av vår styrning och vår löpande uppföljning.

Styrningen utgår från de värderingar och strategiska mål som vi har antagit och styr efter. De strategiska målen bryts ner på verksamhetsnivå via användningen av Balanced Scorecard som fungerar som verktyg för styrning och uppföljning. Modellen utgår från det som är strategiskt viktigt och där framgångsfaktorer kopplas till mål, måtetal och åtgärder. Modellen innebär också att verksamheten planeras och följs upp ur olika perspektiv. Regelböcker⁶ för vårdval och viss ögonsjukvård anger förutsättningar för att bedriva primärvård och viss ögonsjukvård i Jönköpings län. I regelboken regleras krav och uppföljning av programmet för hållbar utveckling.

Vi köper in stora mängder varor och tjänster från många olika leverantörer. Genom upphandlingar med hållbarhetskrav påverkar vi marknaden i en hållbar riktning. Genom ägardirektiv verkar vi för att de bolag som vi är ägare i ska följa vår hållbarhetspolicy och arbeta aktivt med hållbarhet. Inom framgångsfaktorerna för vårt hållbarhetsarbete finns mål med måtetal. Måtetalen ska fungera som vägvisare och hastighetsmätare och hjälper oss att bedöma var vi befinner oss och om vi håller rätt tempo.

⁶ Regelboken: "Regelbok för vårdval i Jönköpings län" anger förutsättningarna för att bli godkänd och bedriva primärvård i Jönköpings län. Regelbok finns också inom viss ögonsjukvård. Regelböckerna revideras årligen och fastställs av regionfullmäktige.

Figur 1: Region Jönköpings läns program för hållbar utveckling innehåller mål som är unika för programmet, men det har även hänvisningar till mål som finns framtagna i våra övriga styrande dokument. Tillsammans ger målen en samlad bild av Region Jönköpings läns hållbarhetsarbete.

Styrande dokument och verktyg

Det övergripande viktigaste styrdokumentet är vår budget och verksamhetsplan med flerårsplan.

Vår verksamhets miljöledningssystem är certifierat enligt ISO 14001⁷. Det är ett verktyg som effektivt och systematiskt stödjer vårt arbete med att genomföra miljömålen i programmet på ett kostnadseffektivt och ändamålsenligt sätt.

Den regionala utvecklingsstrategin⁸ (RUS) är en vägvisare för Jönköpings läns samlade utvecklings- och tillväxtarbete. Utöver RUS finns även ett antal länsstrategier och styrande dokument som berör regionens hållbarhetsarbete. Exempel på dessa är strategi för integrationsarbetet i Jönköpings län och länets fyra åtgärdsprogram för miljömålen.

Hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbete sker enligt en regional strategi och handlingsplan för jämlik hälsa: "Tillsammans för jämlik hälsa och ett bra liv i Jönköpings län".

Vi har en roll i infrastrukturplaneringen bland annat som upprättare av länstransportplanen och det regionala trafikförsörjningsprogrammet⁹ som innehåller en redovisning kring behovet av regional kollektivtrafik, samt mål för kollektivtrafikförsörjningen. Programmet är ett verktyg för en effektiv persontrafik.

Våra upphandlingar följer det nationella samarbetet "Socialt ansvarstagande i offentlig upphandling" och utgår från Upphandlingsmyndighetens upphandlingskriterier.

Nationella jämförelser av miljöprestanda för landsting och regioner publiceras som öppna jämförelser av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). De mätbara nyckeltalen för miljö är anpassade till de nationella nyckeltalen och kommer även i fortsättningen att vara det.

⁷ ISO 14001 är en internationellt accepterad standard som utgör grunden för fastställande av miljöledning, och som kan användas i alla typer av organisationer. Hela Region Jönköpings län är certifierat.

⁸ Den regionala utvecklingsstrategin (RUS): En långsiktig analys, uppföljning och planering av regionens hållbara utveckling och tillväxt. Region Jönköpings län samordnar arbetet med strategin som en del i det regionala utvecklingsuppdraget.

⁹ Regionalt trafikförsörjningsprogram: Från den 1 januari 2012 gäller en ny kollektivtrafiklag. Det innebär att varje län ska ha en regional kollektivtrafikmyndighet som upprättar ett regionalt trafikförsörjningsprogram.

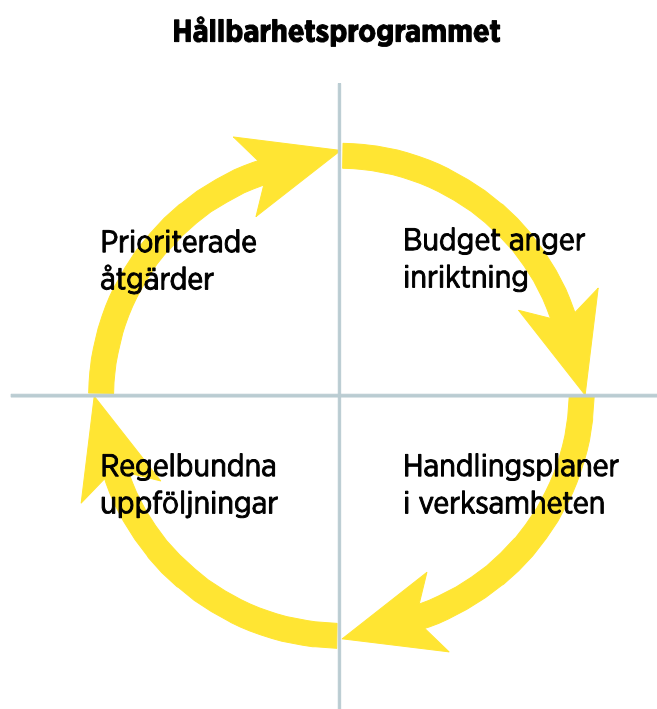
Vi har avtal med Arbets- och miljömedicin i Linköping, som är Östergötlands, Kalmars och Jönköpings läns gemensamma centrum för arbets- och miljömedicin. De bidrar med expertis och kompetenshöjning kring hälsa- och livsmiljö.

Länsstyrelsen har genom länets klimatråd¹⁰ som drivs tillsammans med kommunerna, Region Jönköpings län, myndigheter och näringsliv, arbetat fram en klimat- och energistrategi för att bidra till att klara klimatmålen och energiomställningen.

¹⁰ Klimatrådet för Jönköpings län bildades 2011 och har till syfte att vara en samordnande och pådrivande kraft i länets arbete för att förverkliga länets vision Plusenergilän år 2050. Region Jönköpings län är medlem i Klimatrådet.

Arbetet med hållbarhetsprogrammet under programperioden

För att de mål som finns i hållbarhetsprogrammet ska kunna uppnås behöver arbetet införlivas i budgetprocessen och följas upp. Uppföljning görs dels via delårsrapporter och årsredovisningar och dels med en årlig hållbarhetsredovisning enligt Global Reporting Initiative (GRI), som håller ihop perspektiven ekonomi, miljö och social hållbarhet. Programmet kan under programperioden revideras.

Figur 2: Hållbarhetsarbetet genomsyrar verksamheten och följs upp i tertial- och årsredovisningar samt genom en årlig hållbarhetsredovisning.

Framgångsfaktor: Vi är klimatsmarta

Den klimatsmarta regionen innebär att våra verksamheter är fossilbränslefria, har negativa utsläpp av koldioxid och är klimatanpassade.

Att vara klimatsmart innebär att vi som region bidrar till en minskad klimatpåverkan och tar vårt ansvar för att jorden ska nå det internationella målet med en temperaturökning på maximalt 1,5 grader. Men oavsett om målet på 1,5 grader kommer att uppnås eller inte, måste vi klimatanpassa vår verksamhet och minska vår klimatpåverkan. Det finns en tydlig koppling mellan ökad medeltemperatur på jorden och negativa sociala konsekvenser. Därför är det viktigt att vi arbetar med klimatfrågor även ur ett socialt perspektiv.

Grundorsaken till klimatpåverkan är att vi tar upp kol, olja och naturgas från berggrunden och då bryter mot hållbarhetsprincipen om att inte systematiskt öka förekomsten av ämnen från berggrunden.

Den klimatpåverkan som vår verksamhet ger upphov till kommer från många olika håll. Vi har stor klimatpåverkan från till exempel arbetspendling, vår energianvändning, kollektivtrafiken och tjänsteresor. Utöver dessa har vi påverkan från vår materialanvändning av till exempel engångsmaterial, livsmedel, jordbruk och varutransporter.

Klimatanpassning innebär till exempel att sjukvårdens kunskap om värmeslag och nya sjukdomar behöver öka, att vi klarar problem med dricksvattenförsörjningen och att våra sjukhusområden och övriga områden kan hantera mycket häftiga så kallade hundraårsregn som bedöms öka.

Nuläge 2016

Vi har i vår omställning till förnyelsebar energi uppnått följande 2015:

- Andel förnyelsebara drivmedel inom den allmänna kollektivtrafiken (stadsbussar, regionbussar, tågtrafik): 70 procent (Jönköpings stadstrafik 87 %, regionbussar 68 %, tåg 56 % och serviceresor 38 %)
- Andel miljöbilar (MB2013) i vår bilpool: 62 procent
- Andel förnyelsebar energi till våra fastigheter: 52 procent

Ett omfattande energieffektiviseringsprogram för våra fastigheter har gett resultat med en minskad energianvändning för uppvärmning och

elförbrukning till 173 kWh/m², vilket motsvarar en minskning på 25 procent från 2008 (referensår; 232 kWh/m²) och samtidigt en betydande kostnadsbesparing.

Klimatpåverkan från tjänsteresor för regionanställda uppgår enligt genomförd resvaneundersökning (CERO) till 0,175 ton CO₂/anställd för 2015 (minskning med 28 procent från 2011; 0,243 ton CO₂/anställd). Motsvarande klimatpåverkan från våra anställdas arbetspendling uppgår i samma analys till 1,05 ton CO₂/anställd (minskning med 21 procent; från 1,33 ton CO₂/anställd).

Mål år 2020

1. Förnyelsebara energilag av den totala energianvändningen i våra verksamheter ökar under programperioden.
2. Energieffektiviteten ökar i vår verksamhet.
3. Klimatpåverkan från våra egna transporter minskar.

Inriktning

1. Drivmedelsanvändningen inom Länstrafiken ska utgöras av förnyelsebara drivmedel till 90 procent inom stadstrafiken, till 80 procent inom regiontrafiken, till 60 procent inom tågtrafiken och till 20 procent inom serviceresor.
2. Den allmänna kollektivtrafikens totala energiförbrukning/personkilometer ska ha minskat med 20 procent jämfört med 2011.¹¹
3. Levererad energi till våra fastigheter ska vara maximalt 160 kWh/m². Vid eller i anslutning till våra byggnader ska 3 GWh/år¹² förnyelsebar energi produceras.
4. Energianvändningen för uppvärmning, kyla och el för regionägda fastigheter ska effektiviseras, baserat på vår utredning om klimat- och energieffektivisering, och ska vara förnybar till minst 90 procent i ordinarie drift.
5. Klimatpåverkan från våra egna persontransporter (gäller inte Jönköpings länstrafik) ska minska med 35 procent för tjänsteresor och med 12 procent för arbetspendling, jämfört med 2015.
6. Andelen förnyelsebara drivmedel i upphandlade transporter exklusive kollektivtrafiktransporter ska vara minst 25 procent¹³.

¹¹ Fastställt i trafikförsörjningsprogram

¹² Detta motsvarar regionens andel avseende egenproducerad energi enligt Energi- och klimatstrategin för Jönköpings län.

¹³ Detta mål kommer att uppdateras efter kartläggning och omvärldsanalysen som sker 2017.

Framgångsfaktor: Vi använder våra resurser klokt

Klok resursanvändning innebär att våra verksamheters utveckling inte tar resurser från kommande generationer utan istället verkar för cirkulär ekonomi när det gäller varor och tjänster. Kretsloppen ska vara resurseffektiva och fria från farliga ämnen.

Klokt resurstänkande handlar om att använda resurser på ett effektivt och hållbart sätt. Med resurser menas både ekonomiska resurser såväl som naturens resurser. Vissa resurser är förnyelsebara medan andra inte är det. Om vi ska använda icke förnyelsebara resurser ska dessa hanteras i slutna kretslopp så att kommande generationer också kan använda dem.

Här finns två av hållbarhetsprinciperna med att inte systematiskt tillföra ämnen från samhällets produktion eller systematisk undanträngning av naturen med fysiska metoder. Resursanvändningen ska inte bryta mot dessa villkor.

Resursanvändningen ska ske på ett effektivt sätt och är en viktig fråga för våra verksamheter. Väl använda resurser inom regionens verksamhet ger en minskad miljöpåverkan, god ekonomi och ökad nytta för våra uppdragsgivare.

Nuläge 2016

Målet om att ställa miljökrav som rör SVHC-ämnen¹⁴ i 40 prioriterade upphandlingar har uppnåtts. Två gånger per år sker en genomgång av kommande upphandlingar för att se vilka upphandlingar som det är möjligt att ställa miljökrav.

Utifrån ISO 14001 har vi ställt krav på leverantörer, i prioriterade upphandlingar, om att de ska redovisa sitt miljöarbete.

Vi ställer krav på produktnivå i prioriterade upphandlingar. Vi ställer även informationskrav om ingående polymer och mjukgörare.

¹⁴ Särskilt farliga ämnen på EU:s nya kemikalielagstiftning, REACH, kandidatlista.

Mål 2020

1. Vi utvecklar långsiktigheten i våra beslut och fokuserar på livscykelkostnaden vid investeringar och upphandlingar.
2. Vår material- och livsmedelsförsörjning bidrar till ett hållbart samhälle. Det gemensamma ledningssystemet, som omfattar alla verksamheter i organisationen, främjar ett totalt hållbarhetsperspektiv vid styrning av verksamheten.

Inriktning

1. Vår materialförsörjning ska fokusera på att använda hållbara kemiska produkter och förnyelsebara material som till exempel trä. Vi tar också hänsyn till miljö- och sociala förhållanden vid produktionen.
2. Vi ska initiera innovationsvänliga upphandlingar med fokus på hållbarhet inom produktgrupperna varor för barn, sjukvårdsmaterial och textila material.
3. Vi ska genomföra hälsoekonomiska beräkningar i större omfattning i samband med verksamhetsplanering och förändringar av verksamheten jämfört med 2015.
4. Vårt matsvinn ska minska med 10 procent jämfört med 2015¹⁵.

¹⁵ Matsvinnet är mycket lågt idag, bland de lägsta i Sverige idag vilket betyder att ytterligare åtgärder krävs inom hela verksamheten, inte bara köken.

Framgångsfaktor: Vi är socialt hållbara

I vår socialt hållbara organisation samverkar vi med vår omvärld på ett sådant sätt att vi har en positiv påverkan för människor, både i vår närhet och på andra håll i världen.

Social hållbarhet är en av de fyra hållbarhetsprinciperna och handlar om mångfald och tillit i samhället och alla människors möjlighet till hälsa, inflytande, kompetens, opartiskhet och mening. Det omfattar mänskliga rättigheter, likabehandling, tillgång till sjukvård, goda arbetsvillkor, tillgång till ett brett kulturliv, möjlighet att engagera sig i samhället, möjlighet till kompetensutveckling och ett meningsfullt liv. Vår utgångspunkt är att människor med olika bakgrund, färdigheter och livserfarenheter berikar varandra med ny kunskap och nya insikter.

Vi arbetar efter FN:s Barnkonvention och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Som region har vi en direkt påverkan på invånarnas möjlighet till hälsa genom vårt ansvar för folkhälsa och sjukvård, regional utveckling genom arbetet med den regionala utvecklingsstrategin (RUS), kompetensutveckling genom våra folkhögskolor och naturbruksgymnasier, existentiella frågor och kulturverksamhet, och genom goda arbetsvillkor hos de som tillverkar de varor och tjänster vi köper in. Allt detta utifrån att människors lika rättigheter och värde erkänns och respekteras.

Som organisation har vi flera grundläggande värderingar som leder till en hållbar organisation och hållbar utveckling. Kundorientering innebär att vi ska skapa värde för dem som vi finns till för. För att göra detta behöver vi ett engagerat ledarskap, allas delaktighet och mångfald. Här framstår även samverkan både internt och externt som avgörande för att nå framgång i detta arbete. För att vara långsiktigt framgångsrik i detta arbete har vi som arbetsgivare en viktig roll i att skapa de rätta förutsättningarna för våra medarbetare och samverkanspartner.

Nuläge 2016

I vår verksamhet arbetar vi med att främja hälsa på många olika sätt i samverkan med andra aktörer i samhället. Vi tillhandahåller sjukvård och tandvård av hög kvalitet i så väl primärvård som specialiserad vård.

Vi arbetar med vision och värderingar i hela verksamheten genom dialog kopplat till förbättringar. Bemötande och delaktighet är viktiga områden i hela verksamheten. Chefs- och medarbetarpolicy präglas av verksamhetsutveckling, lärande och delaktighet.

Jämlik verksamhet är en del av vårt kvalitetsarbete. Region Jönköpings län har antagit Council of European Municipalities and Regions deklARATION om jämställdhet mellan män och kvinnor (CEMR). I deklARATIONEN ingår också att undanröja alla former av flerfaldig diskriminering. Utbildning och övningar finns tillgängligt för våra anställda på vårt intranät liksom en checklista för jämlik verksamhet.

Handlingsplan för barns rättigheter har utvecklats under 2016 efter barnbokslut 2015.

Under 2015 och 2016 har vi tillförts fått medel med anledning av att antalet flyktingar och asylsökande ökat. Flera integrationsprojekt pågår.

Mål 2020

1. Vi arbetar för tillit och förtroende hos invånare, samarbetspartners och inom organisationen. Det innebär till exempel att vi arbetar med vision, värderingar, mål, policyer och riktlinjer, att det finns en "vi-känsla" i organisationen och goda och stödjande relationer med samarbetspartners och mellan olika enheter och nivåer.
2. Mångfald; verksamheten och arbetsplatsen präglas av mångfald.
3. Likabehandling; verksamheten och arbetsplatsen präglas av likabehandling med samma rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.
4. Integration; verksamheten och arbetsplatsen främjar aktivt integration inom ramen för strategier, planer och program.. Vår verksamhet styrs av värden kring jämlikhet, jämställdhet och ett normmedvetet förhållningssätt och bemötande.

Inriktning

1. Vi ska öka kunskapen om social hållbarhet bland våra politiker, chefer och medarbetare.
2. All utveckling i enlighet med länets regionala utvecklingsstrategi (RUS) ska genomföras på ett miljömässigt, ekonomiskt och socialt hållbart sätt.

3. Vår värdegrund ska aktualiseras i samband med arbetsplatsträffar och i det dagliga arbetet för att stärka dess roll i det dagliga arbetet.
4. Jämlikhet och likabehandling; våra verksamheter och arbetsplatser ska präglas av mångfald och bedrivs normmedvetet och på ett sätt som motverkar all diskriminering, trakasserier och repressalier.
5. Våra arbetsplatser och verksamheter ska präglas av ett bra bemötande. Ett bra bemötande bygger på ett humanistiskt och normmedvetet synsätt, respekt och allas lika värde.

Framgångsfaktor: Vi bidrar till en sund livsmiljö

En sund livsmiljö innebär att våra verksamheter inte bidrar till negativa miljö- och hälsoeffekter. Verksamheterna bidrar till en frisk befolkning genom ett framgångsrikt arbete med folkhälsan.

En sund livsmiljö är en miljö fri från ämnen som är negativ för vår hälsa och för de naturliga kretsloppen. En sund livsmiljö handlar också om biologisk mångfald och en miljö som bidrar till en god psykisk hälsa. Det innefattar alla de tre hållbarhetsperspektiven; sociala förhållanden, ekonomiska villkor och miljöhänsyn.

Här finns tre av hållbarhetsprinciperna med att inte systematiskt tillföra ämnen från samhällets produktion, systematisk undanträngning med fysiska metoder och den sociala hållbarhetsprincipen utifrån hälsa.

Folkhälsa och sjukvård är en stor del av vår verksamhet och ligger i linje med att arbeta för en sund livsmiljö. Det handlar om det vi kan påverka själva, som hur vi använder kemiska produkter, hur vi förskriver läkemedel, hur vi transporterar personer och varor samt hur vi anlägger grönytor. Men det handlar också om att skapa en sund livsmiljö där de varor tillverkas som vi använder i vår verksamhet, till exempel läkemedel, livsmedel, IT-utrustning, sjukvårdsmaterial och textilier.

Nuläge 2016

- Andel A- och B-klassade byggmaterial enligt SundaHus¹⁶: 68,5 procent
- Vår upphandling av livsmedel är: andel ekologiska livsmedel: 36,5 procent, andel svenskproducerat oberett kött, mjölk och ägg: 87 procent, andel svenskodlad färsk frukt och grönt: 3 procent, andel MSC-märkt fisk och skaldjur: 59 procent, andel kaffe, te och kakao producerat med sociala och etiska krav: 67 procent. De kemikalier och kemiska produkter som innehåller prioriterade utfasningsämnen följs upp årligen.

¹⁶ SundaHus är ett oberoende konsultbolag som skapar förutsättningar för bygg- och fastighetssektorn att minska sin miljöbelastning.

- Vi har bildat en strategigrupp för kemikalier där frågor om kemikalier lyfts och hänsyn tas till miljö, arbetsmiljö och vårdhygien.
- Varje verksamhet inventerar sina kemiska produkter årligen och för in dessa i vårt kemikaliehanteringssystem KLARA.

Mål 2020

1. Vi arbetar strukturerat med att minska negativ påverkan från kemikalier i produkter och varor utifrån en tydlig kemikaliestrategi.
2. Vi väljer i första hand ekologiska livsmedel som uppfyller svenska krav avseende djurhållning och övriga livsmedelskrav. I andra hand väljer vi livsmedel som uppfyller svenska krav avseende djurhållning och övriga livsmedelskrav. I tredje hand väljer vi ekologiska livsmedel.
3. Genom krav i upphandling och andra åtgärder erbjuder vi hälsosamma val i våra restauranger och caféer.
4. Vi har en effektiv läkemedelsanvändning. Kunskapen om läkemedelsanvändning i vår organisation är god när det gäller hälsoeffekter, miljöpåverkan och social påverkan, både här i länet där det används och där läkemedel produceras.

Inriktning

1. Under 2017 ska vi utveckla en kemikaliestrategi för kemikalier i produkter och varor som vi använder i våra verksamheter. Strategin ska bland annat omfatta de hälsofarliga ämnen som finns definierade i REACH¹⁷. Den ska också specificera vilka ämnen som ska undvikas i upphandlade produkter.
2. Vi samarbetar med sydöstra sjukvårdsregionen i läkemedelsfrågor som följer den nationella läkemedelsstrategin och innebär att:
 - a. Vi ska använda modeller för tillgänglighet och ansvarsfull användning av både ny och gammal antibiotika.
 - b. Vi ska arbeta för att hänsyn tas till miljö och sociala villkor vid produktion och användning av läkemedel.
 - c. Miljöbedömning ska användas vid förskrivningar av läkemedel.

¹⁷ REACH är EU:s kemikalielagstiftning. REACH står för Registration, Evaluation, Authorization of Chemicals. På svenska kallas den EG-Förordningen om Kemikalieregistrering. REACH innebär bland annat att både ämnen som redan finns på marknaden såväl som nya ämnen ska registreras, riskbedömas och godkännas.

3. De byggmaterial vi använder ska från och med 2017 till 80 procent vara A- eller B-klassade enligt SundaHus i syfte att minimera mängden skadliga ämnen.
4. 2020 ska minst 95 procent av livsmedelsgrupperna oberett kött (från nöt, gris, lamm och kyckling), mjölk och ägg vara producerade i enlighet med krav motsvarande svensk lagstiftning inom djuromsorg.
 - a. 2020 ska minst 20 procent av livsmedelsgrupperna färsk frukt och grönt vara producerade i enlighet med svenska krav på livsmedelsproduktion.
 - b. 2020 ska minst 60 procent av de totala inköpta livsmedlen vara ekologiska.
 - c. 2020 ska minst 70 procent av färsk och fryst fisk samt skaldjur vara märkta med MSC eller motsvarande avseende hållbart fiske/fiskeodling.
 - d. 2020 ska 100 procent av livsmedelsgrupperna kaffe, te och kakao vara producerade med sociala och etiska krav, i enlighet med Fairtrade eller motsvarande. För kryddor ska samma nivå eftersträvas i så hög utsträckning som möjligt.
5. Minst 20 procent av fikautbudet från våra restauranger ska vara hälsofrämjande.
6. Andelen vegetariska portioner i våra restauranger¹⁸ ska öka med 5 procent till 2020 jämfört med 2015.

¹⁸ Avser portioner till personal och besökare på regionens restauranger.

